

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
MIASTA
JAWORZNA**

**UZASADNIENIE
PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ**

**Załącznik nr 2 do uchwały Nr IV/17/2015
Rady Miejskiej w Jaworznie
z dnia 29 stycznia 2015 r.**

OPRACOWANIE: ZESPÓŁ W SKŁADZIE

MGR INŻ. ARCH. MAREK ZEMŁA

Główny projektant

MGR IWONA BATKOWSKA

DR HAB. ADAM DROBNIAK

MGR KRYSZTOF KMIĘĆ

MGR INŻ. EWA KOMĘDERA

MGR WIESŁAW KONIECZNY

MGR LESZEK KOSTORZ

JOLANTA MACIASZCZYK

RAFAŁ MIARECKI

MGR KLAUDIA PLAC

MGR INŻ. ARCH. TOMASZ RUBINIEC

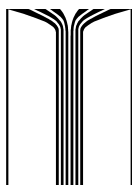
KRZYSZTOF SIKORA

MGR INŻ. ARCH. JOLANTA SINGER-ZEMŁA

MGR WOJCIECH TOMCZYK

MGR ZDZISŁAW WIELAND

MGR JANINA WITKOWSKA

BIURO ROZWOJU REGIONU SP. Z O.O.

Środkowa 5 40-584 Katowice
tel./fax: (48 32) 251 29 12, 205 23 93
e-mail: brr@brr.com.pl

ZAŁĄCZNIK 2: UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ

SPIS TREŚCI	
1. PODSTAWA I CEL SPORZĄDZENIA STUDIUM	1
2. ZAWARTOŚĆ STUDIUM	1
3. PODSTAWY OKREŚLENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ	1
4. WPLYW UWARUNKOWAŃ NA POLITYKĘ PRZESTRZENNĄ	2
4.1. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA	2
4.1.1. USYTUOWANIE JAWORZNA W REGIONALNYM UKŁADZIE TRANSPORTOWYM I OSADNICZYM	2
4.1.2. POWIĄZANIA FUNKCJONALNE I PRZESTRZENNE JAWORZNA W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	4
4.1.3. POWIĄZANIA PRZYRODNICZO-EKOLOGICZNE	4
4.2. DOTYCHCZASOWY ROZWÓJ PRZESTRZENNY I SPOŁECZNO-GOSPODARCZY MIASTA. STRATEGIA ROZWOJU	5
4.2.1. GENEZA MIASTA I ROZWÓJ DO CHWILI OBECNEJ	5
4.2.2. REURBANIZACJA MIASTA	5
4.2.3. EFEKTY REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU MIASTA	5
4.3. STRUKTURA PRZESTRZENNA. STAN ZAGOSPODAROWANIA I PRZEZNACZENIA TERENÓW. ŁAD PRZESTRZENNY.	7
4.3.1. STAN URBANIZACJI PRZESTRZENI	7
4.3.2. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA JAWORZNA	7
4.3.3. SIEĆ HANDLOWA	8
4.3.4. REZERWY TERENÓW ROZWOJOWYCH	8
4.3.5. ŁAD PRZESTRZENNY	8
4.3.6. PLANY MIEJSCOWE	9
4.4. ROLNICZA I LEŚNA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA	9
4.4.1. ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA	9
4.4.2. LEŚNA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA	9
4.5. UWARUNKOWANIA EKOFIZJOGRAFICZNE	10
4.5.1. ŻŁOŻA KOPALIN	10
4.5.2. ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH	11
4.5.3. OBSZARY ZAGROŻONE POWODZIĄ I PODTOPIENIAMI	11
4.5.4. OBSZARY O NIEKORZYSTNYCH WARUNKACH GRUNTOWO-WODNYCH	11
4.5.5. OBSZARY WYSTĘPOWANIA SKAŁ WĘGLANOWYCH NA POWIERZCHNI TERENU	12
4.5.6. BIORÓŻNORODNOŚĆ. OBSZARY I OBIEKTY WARTOŚCIOWE POD WZGLĘDEM PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWYM	12
4.6. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU MIASTA	13
4.6.1. DEMOGRAFIA	13
4.6.2. ZAPOTRZEBOWANIE NA MIESZKANIA	13
4.6.3. GOSPODARKA I RYNEK PRACY. ZAPOTRZEBOWANIE NA MIEJSCA PRACY	13
4.7. TRANSPORT I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	14
4.7.1. TRANSPORT	14
4.7.2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	14

1. PODSTAWA I CEL SPORZĄDZENIA STUDIUM

Podstawą sporządzenia studium jest Uchwała Nr XLIX/683/2010 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 28 października 2010 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jaworzna. Nowa edycja Studium sporządzona jest dla całego obszaru w granicach administracyjnych miasta i zastępuje dotychczasową politykę przestrzenną gminy, określoną w załączniku do Uchwały nr XLIV/520/2005 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 30 sierpnia 2005 r., z później wprowadzonymi zmianami.

Celem sporządzenia studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego (art. 9 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

Zgodnie z art. 1 cyt. ustawy, polityka przestrzenna powinna służyć zapewnieniu zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego, uwzględniając wymagania ładu przestrzennego (w tym urbanistyki i architektury), walory architektoniczne i krajobrazowe, wymagania ochrony środowiska, ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, walory ekonomiczne przestrzeni, prawo własności, potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa oraz potrzeby interesu publicznego, a także potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej, w szczególności sieci szerokopasmowych.

2. ZAWARTOŚĆ STUDIUM

Zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, studium zawiera:

- tekst studium, obejmujący
 - część określającą uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego (Załącznik 1, część A),
 - część zawierającą ustalenia studium określające kierunki zagospodarowania przestrzennego (Załącznik 1, część B),
 - uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań (Załącznik 2),
 - syntezę ustaleń projektu studium (Załącznik 3),
- część graficzną, obejmującą:
 - mapę Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, przedstawiającą uwarunkowania w formie graficznej (Załącznik 1A - skala 1:10 000),
 - rysunek studium, określający w formie graficznej kierunki zagospodarowania przestrzennego (Załącznik 1B, skala 1:10 000).

Zakres analizy uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego zawarty w części A studium oraz w załączniku graficznym 1A jest zgodny z wymaganiami art. 10 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przepisów odrębnych, zaś ustalenia studium, określone na rysunku studium (załącznik graficzny 1B) oraz w części B tekstu studium odpowiadają wymaganiom określonym w art. 10 ust. 2 ustawy.

3. PODSTAWY OKREŚLENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Podstawę określenia tej polityki stanowią: Strategia Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Jaworzna na lata 2001 - 2020 (załącznik do Uchwały Nr IX/85/2007 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 31 maja 2007 r.) oraz uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego (istniejące i przewidywane w horyzoncie 2035 r.), w tym, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zasady i ustalenia:

- Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030),
- Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”,
- Strategii dla Rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020,
- Planu zagospodarowania przestrzennego woj. śląskiego.

Do najważniejszych dokumentów miejskich będących merytoryczną podstawą określenia wewnętrznych uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego, obok Strategii Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Jaworzna na lata 2001 - 2020, należą:

- Analiza rozwoju układu komunikacyjnego w kontekście zagospodarowania przestrzennego miasta Jaworzna (PPU Inkom S.c., 2012),
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Jaworznie na lata 2006 – 2020 Uchwała Nr LIII/687/2006 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 28 kwietnia 2006 r.,
- Strategia mieszkalnictwa gminy miasta Jaworzna na lata 2013-2022 (przyjęta Uchwałą Nr XXVII/398/2012 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 20 grudnia 2012 r.),
- Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Jaworzna, przyjęta Zarządzeniem Nr UA.0050.433.2012 Prezydenta Miasta Jaworzna z dnia 29 października 2012 r.,
- Waloryzacja przyrodnicza miasta Jaworzna, wykonana na zlecenie Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miejskiego w Jaworznie (Zakład Badawczo-Usługowy Ekos, 2011 r.),
- Aktualizacja programu ochrony środowiska dla Jaworzna - miasta na prawach powiatu na lata 2012 - 2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016 - 2019 (przyjęta Uchwałą Nr XXVI/363/2012 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 29 listopada 2012 r.),
- Plan gospodarki odpadami dla Jaworzna - Miasta na prawach powiatu na lata 2008 - 2011 z perspektywą na lata 2012 - 2018 (przyjęty Uchwałą Nr XXIX/394/2009 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 22 stycznia 2009 r.),
- Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze miasta Jaworzna (przyjęta Uchwałą Nr XXI/256/2012 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 31 maja 2012 r.),
- Program ograniczenia niskiej emisji na terenie miasta Jaworzna na lata 2013 - 2016 (przyjęty Uchwałą Nr XXVI/364/2012 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 29 listopada 2012 r.).

Polityka przestrzenna uwzględni także wyniki uzgadniania i opiniowania projektu studium, w tym w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu oraz uwagi wniesione do projektu studium w wyniku wyłożenia projektu do publicznego wglądu uwzględnione przez Prezydenta Miasta. W oparciu o uzyskane opinie i uzgodnienia, w ustaleniach studium wprowadzono zmiany służące lepszemu wykorzystaniu możliwości rozwoju miasta oraz zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnej (w ramach wynikających z przepisów prawa i rozpoznanych uwarunkowań przestrzennych), a także zapewniające zachowanie zasobów środowiska, w tym siedlisk przyrodniczych chronionych w obszarach Natura 2000, we właściwym stanie ochrony.

4. WPŁYW UWARUNKOWAŃ NA POLITYKĘ PRZESTRZENNĄ

4.1. Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju miasta. Do istotnych uwarunkowań, które ukształtowały aktualną politykę przestrzenną Jaworzna należą powiązania funkcjonalno-przestrzenne miasta, zarówno wynikające z relacji bezpośrednich (sąsiedzkich), jak również z położenia w regionalnej strukturze przestrzennej - na styku województwa śląskiego i małopolskiego:

4.1.1. **Usytuowanie Jaworzna w regionalnym układzie transportowym i osadniczym** z punktu widzenia dalszych perspektyw rozwoju miasta ma zarówno aspekty sprzyjające rozwojowi, jak i potencjalnie ograniczające:

- a) **Jaworzno stanowi ośrodek przemysłowo-usługowy o potencjale ponadmiejskim**, jednak zasięg jego oddziaływania jako ośrodka usługowego nie wykracza w większości przypadków poza granice miasta (z uwagi na pełnione funkcje administracyjne oraz uwarunkowania historyczno - osadnicze, w tym brak tradycji akademickich i handlowych). Wzrost pozycji Jaworzna jako ośrodka usługowego w regionalnym układzie osadniczym ogranicza sąsiedztwo innych, co najmniej równorzędnych ośrodków o historycznie lub współcześnie ukształtowanych strefach wpływów (Sosnowiec, Mysłowice) oraz oddzielenie Jaworzna granicą województwa od ośrodków Zachodniej Małopolski (Chrzanowa i Trzebini). Ranga miasta jako ośrodka zatrudnienia spadła wraz z likwidacją kopalń i zakładów przemysłowych w latach 90-tych XX w., a odbudowa potencjału miejsc pracy w sektorze produkcyjnym natrafia na konkurencję miast posiadających lokalizacje Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Wzmocnienie pozycji Jaworzna w układzie regionalnym może nastąpić poprzez lepsze wykorzystanie wewnętrznych możliwości miasta (znaczne zasoby dobrze skomunikowanych terenów rozwojowych) w powiązaniu z atutami położenia miasta; wymaga to jednak dalszej rozbudowy powiązań transportowych oraz ich integracji.
- b) **Atutem rozwojowym Jaworzna jest dobra dostępność komunikacyjna**, dzięki położeniu na skrzyżowaniu europejskich korytarzy transportowych nr III (autostrada A4, linia kolejowa E30) i VI (droga ekspresowa S1, odgałęzienie linii kolejowej C-E65 do Ząbkowic), z ważnym dla międzynarodowego transportu kombinowanego terminalem w Sławkowie wykorzystującym kolejową linię szerokotorową oraz dzięki drodze krajowej nr 79, która zapewnia bezpośrednią dostępność śródmieścia i terenów rozwojowych, a także dobrej dostępności głównych lotnisk regionalnych - w Pyrzowicach i Balicach.

Czynnik ten może ulec dalszemu wzmocnieniu - służyć temu przyjęte w studium rozwiązania:

- przedłużenie Drogowej Trasy Średnicowej do węzła Jęzor wraz z budową linii tramwajowej łączącej Jaworzno z systemem tramwajowym Aglomeracji Górnośląskiej skróci czas dojazdu do miast aglomeracji oraz zwiększy możliwości zagospodarowania terenów w Strategicznym Obszarze Rozwojowym wyznaczonym w pobliżu węzła Jęzor;
- uruchomienie pełnych relacji w węźle Jeleń z autostradą A-4 zwiększy atrakcyjność terenów rozwojowych w sąsiedztwie węzła oraz wzdłuż Drogi Współpracy Regionalnej - zarówno tych już przygotowanych do udostępnienia inwestorom, jak dopiero wskazanych w dokumentach planistycznych, tworząc szansę wzmocnienia gospodarki miasta poprzez rozwój funkcji produkcyjno-usługowych w sposób nie kolidujący z funkcją mieszkaniową;
- budowa przedłużenia Drogi Współpracy Regionalnej od węzła Jeleń w kierunku Oświęcimia, a w perspektywie - również nowego powiązania z Mysłowicami w śladzie ulicy Biały Brzeg (tworzącego dodatkowe połączenie z trasą S1, a także z rozważaną na poziomie regionalnym trasą alternatywną dla autostrady A4 w obrębie Aglomeracji Górnośląskiej) również mają znaczenie przede wszystkim dla rozwoju gospodarczego miasta;
- kontynuacja budowy Obwodnicy Północnej (odcinka od ronda przy Geosferze do ulicy Bukowskiej), wraz z przebudową układu drogowego związaną z modernizacją linii kolejowej nr 133 (obejmującą m.in. budowę nowego wiaduktu na ul. Bukowskiej oraz drogi przez teren byłej cementowni) zwiększa szanse rewitalizacji Pieczysk oraz bardziej efektywnego wykorzystania terenów kolejowych w Szczakowej i terenów gospodarczych wzdłuż ulicy Bukowskiej;
- budowa linii tramwajowej łączącej dworzec kolejowy w Szczakowej z centrum miasta będzie istotnym czynnikiem wzmocnienia atrakcyjności Jaworzna jako miejsca zamieszkania oraz miejsca lokalizacji nowych funkcji usługowych, w tym z sektora rekreacji, poprzez wykorzystanie modernizowanej linii kolejowej Katowice - Kraków.

c) **Potencjalnie korzystnym czynnikiem dla wzrostu znaczenia Jaworzna jako ośrodka miejskiego może być realizacja koncepcji „Europolu Śląsko-Krakowskiego”, obejmującego pasmo osadnicze Aglomeracja Górnośląska - Krakowski Obszar Metropolitalny wraz z Zachodnią Małopolską - Jaworzno leży w równej odległości od zewnętrznych ośrodków tego układu - Gliwic i Krakowa. Wpływ tworzenia się takiej struktury na rozwój Jaworzna będzie uzależniony od tendencji rozwojowych w obrębie obydwu aglomeracji:**

- zjawisko suburbanizacji (w przypadku Jaworzna przejawiające się ujemnym saldem migracji z obszarami wiejskimi województwa małopolskiego) oraz kurczenie się miast Aglomeracji Górnośląskiej nie pozwalają, aby w perspektywie 20-25 lat zakładać znaczący wpływ tego czynnika na rozwój zabudowy mieszkaniowej (pod tym względem większe znaczenie może mieć położenie w samej Aglomeracji Górnośląskiej, z której miastami Jaworzno ma dodatni bilans migracyjny);
- potencjał ludzki i infrastrukturalny oraz rosnąca atrakcyjność obydwu aglomeracji pozwala postrzegać usytuowanie Jaworzna jako sprzyjające lokalizacji inwestycji wzmacniających bazę ekonomiczną miasta z zakresu transportu i logistyki, usług dla firm produkcyjnych i dla biznesu, w tym z sektora tzw. usług wspólnych, biznesowych i informatycznych (SCC, BPO, ITO), a także działalności produkcyjnej o ponadlokalnym zasięgu powiązań kooperacyjnych.

Powyższe uwarunkowania, w powiązaniu z wewnętrznymi predyspozycjami miasta uzasadniają **preferencje dla rozwoju funkcji gospodarczych** na terenie Jaworzna w kierunkach:

- **działalności, dla których atutem jest położenie miasta**, znaczne rezerwy terenów pod rozwój inwestycji oraz umiarkowane ceny nieruchomości: zwłaszcza z sektora logistyki, handlu hurtowego i wyspecjalizowanego, a także nieuciążliwej produkcji (w tym branż wodochłonnych - ze względu na dostępność zasobów wodnych dobrej jakości na obszarze miasta; w tym celu dokonano powiększenia Strategicznych Obszarów Rozwojowych w rejonie węzłów Jęzor i Jeleń),
- **specjalizacji** - rozwijania usług wykorzystujących walory przyrodniczo-krajobrazowe miasta, związanych z turystyką weekendową, wypoczynkiem i aktywnymi formami rekreacji, w tym łączącymi wypoczynek z edukacją, rehabilitacją, promocją zdrowia, a także kompleksowych produktów turystycznych (np. centrum aktywnej rekreacji, park tematyczny, park rozrywki) - w tym celu wskazano nowe obszary strategiczne dla rozwoju funkcji rekreacyjnych w rejonie Ciężkowic, Długoszyna i w pobliżu Geosfery;
- **branż innowacyjnych, zwłaszcza z sektora "zielonej gospodarki"** - rozwijających technologie oszczędzania energii i surowców, wykorzystania energii odnawialnej, rekultywacji środowiska itp. - możliwości rozwoju działalności o tym profilu będą we wszystkich strategicznych obszarach rozwojowych o kierunkach przeznaczenia UP, U i UMW.

4.1.2. Powiązania funkcjonalne i przestrzenne Jaworzna w zakresie infrastruktury technicznej są, w przekroju poszczególnych systemów, zróżnicowane pod względem swojego znaczenia i zasięgu:

- a) Jaworzno jest samodzielne w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą; zlokalizowane na terenie miasta dwie elektrownie oraz stacja energetyczna Byczyna są źródłem układu sieci przesyłowych 400kV - 110kV wiążących obszar miasta z otoczeniem, zwłaszcza w kierunku południowym, zachodnim i północnym; ponadto ciepłociąg wyprowadzony z Elektrowni Jaworzno III zaopatruje osiedle Brzęczkowice w Mysłowicach;
- b) zaopatrzenie Jaworzna w gaz jest jednostronne (następuje z kierunku północno-wschodniego gazociągiem DN 200 CN 6,3 MPa);
- c) w zakresie zaopatrzenia w wodę Jaworzno jest w znacznym stopniu niezależne od zewnętrznych źródeł zasilania; zaopatrzenie z zewnętrznych źródeł zasilania następuje z systemu wodociągowego GPW SA (z kierunku północnego), z Mysłowic (osiedle Wysoki Brzeg) oraz z Chrzanowa (Cezarówka Dolna i Górna);
- d) w zakresie oczyszczania ścieków powiązania obejmują miasto Chełmek oraz dzielnicę Mysłowic Dzieńkowice, które są obsługiwane przez oczyszczalnię Jaworzno-Dąb (położoną częściowo na terenie miasta Chełmek);
- e) istotnym powiązaniem funkcjonalnym Jaworzna jest organizacja gospodarki odpadami komunalnymi - w tym zakresie miasto należy do Regionu Zachodniego woj. małopolskiego i powinno korzystać z instalacji regionalnych do przetwarzania odpadów zlokalizowanych w tym regionie.

Potrzeby rozwojowe Jaworzna nie wymagają istotnych zmian tych powiązań, jednak ze względu na zlokalizowane na terenie miasta źródłowe i węzłowe elementy systemu elektroenergetycznego planuje się przebudowę linii 220 kV Bieruń - Byczyna - Poręba na trzytorową linię 2x400 kV + 220 kV relacji Byczyna - Poborze.

4.1.3. Powiązania przyrodniczo-ekologiczne:

- a) Wzdłuż zachodniej, północnej oraz południowo-wschodniej granicy Jaworzna przebiegają **korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadlokalnym** (korytarz Przemszy na granicy z Mysłowicami i Imielinem), korytarz Białej Przemszy i Sztoły (na granicy z Sosnowcem i Bukownem), korytarz Lasy Jaworznickie - Lasy Chrzanowskie (powiązanie z Chrzanowem). Tereny korytarzy ekologicznych wymagają utrzymania dotychczasowego charakteru zagospodarowania i zachowania ciągłości przestrzennej (w miejscach istniejących barier - jak linie kolejowe, ruchliwe drogi - również udrożnienia), a korytarz Lasy Jaworznickie - Lasy Chrzanowskie wraz z korytarzem spójności Dobra-Wilkoszyn - Biała Przemsza powinien stanowić trwały element „zielonego systemu pierścieniowego” Aglomeracji Górnośląskiej; w związku z powyższym w polityce przestrzennej przyjęto kierunki przeznaczenia służące podtrzymaniu funkcji przyrodniczej, leśnej i rolnej w tych obszarach, dopuszczając ekstensywne zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne, ograniczono natomiast rozwój zabudowy o innych funkcjach.
- b) Na stan równowagi przyrodniczej oraz zasobów wód podziemnych ujemnie wpływa **eksploatacja piasku** z obszarów górniczych położonych na styku Jaworzna z terenami sąsiednich gmin:
 - Bór III - 2a i Bór III - 2b na granicy z Sosnowcem (eksploatacja doprowadziła do przekształcenia doliny Białej Przemszy, a wyrobisko stanowi rozległą barierę przestrzenną); w działaniach rekultywacyjnych planowanych po zakończeniu wydobywania (w 2021 r.) wskazane jest zastosowanie rozwiązań maksymalizujących zdolności retencyjne doliny Białej Przemszy w tym renaturalizacja koryta rzeki (wyznaczono Obszar Renaturalizacji Doliny Białej Przemszy);
 - Szczakowa III (TG Szczakowa) w rejonie granicy z Bukownem i Trzebiną (skutkiem eksploatacji jest trwałe przekształcenie rzeźby terenu oraz stosunków wodnych - m.in. obniżenie poziomu wód podziemnych w obszarze leja depresji, sięgającego do 800 m poza krawędzie wyrobiska oraz spływ zanieczyszczonych wód z hałd zlokalizowanych w wyrobisku popiaskowym na terenie Trzebini w kierunku Kanalu Głównego zasilającego ujęcie Piaskownia); perspektywa ewentualnego poszerzenia obszaru górniczego poprzez eksploatację złóż Szczakowa Pole III i Siersza Misiury stanowi zagrożenie dla istnienia rezerwatu Dolina Żabnika, podobnie jak powrót do wydobywania zaniechanego złoża Pustynia Błędownska - blok X.
- c) **Eksploatacja węgla kamiennego** prowadzona z obszaru Jaworzna spowoduje wystąpienie wpływów na powierzchnię na części terenów górniczych położonych w sąsiednich gminach (w perspektywie roku 2040 - w Chrzanowie w rejonie granicy z Cezarówką Górną, Dolną i Koźminem; w Mysłowicach w rejonie granicy z Białym Brzegiem i Jeleniem). Nie można wykluczyć wpływu eksploatacji prowadzonej w gminach sąsiednich (Sosnowiec, Mysłowice, Imielin, Chełmek, Libiąż, Trzebinia) na tereny położone w Jaworznie, w związku z postępowaniami koncesyjnymi oraz rozpoznawaniem nowych złóż. W przypadku wyznaczenia terenów górniczych w tych gminach sięgających obszaru

Jaworzna, obowiązywać będą wymagania dotyczące ochrony powierzchni, w szczególności obiektów infrastruktury krytycznej i o strategicznym znaczeniu dla funkcjonowania miasta (autostrada A4, droga S1, linia kolejowa 133, oczyszczania ścieków Jeleń-Dąb).

- d) **Negatywny wpływ na stan wód powierzchniowych** wywierają odprowadzane do Przemyszy zasolone wody kopalniane oraz wody Wąwolnicy skażone toksycznymi odciekami z Centralnego Składowiska Odpadów (CSO) Zakładów Azotowych Organika-Azot, ograniczając potencjalne możliwości wykorzystywania Przemyszy dla celów rekreacyjnych, zwłaszcza na odcinku poniżej ujścia Wąwolnicy. Obszar CSO oraz przyległe tereny, na których mogą znajdować się toksyczne odpady, zaliczono do obszarów problemowych. Powstrzymanie przenikania zanieczyszczeń do środowiska i przywrócenie środowiska do właściwego stanu wymaga rozwiązań ze wsparciem rządowym, ponieważ zadanie to przekracza możliwości Zakładów Azotowych Organika - Azot (zobowiązanych w świetle prawa, jako następcy prawnego wcześniej istniejących podmiotów gospodarczych, do likwidacji zagrożenia).

4.2. Dotychczasowy rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy miasta. Strategia rozwoju.

- 4.2.1. **Geneza miasta i rozwój do chwili obecnej.** Jaworzno powstało z połączenia kilku jednostek osadniczych pierwotnie związanych z górnictwem i hutnictwem srebra, żelaza, cynku i ołowiu lub o genezie wiejskiej, a rozwinęło się dzięki górnictwu węgla kamiennego, przemysłowi chemicznemu oraz energetycznemu. Rozwój miasta (szczególnie dynamiczny w okresie od uzyskania praw miejskich w 1901 r. do roku 1991, kiedy to nastąpił ponad 10-krotny wzrost liczby ludności miasta, sięgając prawie 100 tys.), bazował głównie na surowcach nieodnawialnych i spowodował rozległe przekształcenia powierzchni ziemi, stosunków wodnych oraz zanieczyszczenie środowiska.

Ukształtowana w tym okresie struktura przestrzenna miasta cechowała się przemieszaniem terenów osiedleńczych, przemysłowych i zdegradowanych, tworząc nieatrakcyjne środowisko zamieszkania. W ramach restrukturyzacji przemysłu podjętej po r. 1989 dla przezwyciężenia kryzysu gospodarczego lat 80-tych XX w., zlikwidowana została połowa potencjału przemysłowego miasta, w tym elektrownia i dwie kopalnie. W strukturze przestrzennej miasta, w tym jego części śródmiejskiej, pozostały rozległe tereny poprzemysłowe i nieużytkowane.

Wstrząs gospodarczy spowodował wysokie bezrobocie strukturalne i szereg problemów społecznych, ale zarazem stworzył szansę uporządkowania struktury przestrzennej i poprawy jakości środowiska zamieszkania, w tym ukształtowania w pełni funkcjonalnego centrum miasta.

- 4.2.2. **Reurbanizacja miasta.** Proces wypełniania terenów poprzemysłowych nowymi funkcjami prowadzony jest zgodnie ze Strategią zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju miasta Jaworzna na lata 2001-2020 (przyjętą pierwotnie w roku 2001 i zaktualizowaną w roku 2007), która zawiera wizję rozwoju społeczno-gospodarczego Jaworzna ukierunkowaną na stworzenie nowych podstaw trwałego rozwoju miasta - nowoczesnej gospodarki i przyjaznego środowiska zamieszkania oraz na zmianę jego wizerunku. Strategia opiera się na wykorzystaniu zalet dogodnego położenia komunikacyjnego Jaworzna, rozwoju kapitału społecznego i wzmocnieniu potencjału gospodarczego. Dużą wagę przywiązano do tworzenia dogodnego klimatu podejmowania inwestycji i komunikacji społecznej.

- 4.2.3. **Efekty realizacji strategii rozwoju miasta** (początkowo zauważalne przede wszystkim w sferze rozbudowy układu drogowego i poprawy wizerunku centrum miasta) obecnie są już widoczne we wszystkich dziedzinach rozwoju miasta:

- a) **nastąpiła znacząca poprawa dostępności komunikacyjnej** Jaworzna z głównych tras drogowych, dzięki budowie Drogi Współpracy Regionalnej oraz nowej trasy drogi krajowej nr 79 - omijającej centrum miasta, a zarazem pozwalającej na płynny dojazd do centrum od strony Aglomeracji Górnośląskiej (czas dojazdu z węzłów tras A4 i S1 do centrum miasta wynosi poniżej 10 min., do terenów inwestycyjnych - 5-10 min., z Trasy Śródmiejskiej do centrum - ok. 3 min.); dalszą poprawę dostępności miasta zapewni usprawnienie dojazdu od strony centrum Katowic poprzez przedłużenie Drogowej Trasy Średnicowej do węzła Jęzor i poprawa powiązań transportem zbiorowym, zwłaszcza szynowym;
- b) **eliminacja ruchu tranzytowego ze śródmieścia** umożliwiła przebudowę tego obszaru i ukształtowanie atrakcyjnego, funkcjonalnego, przyjaznego mieszkańcom centrum miasta;
- c) **nastąpiła poprawa atrakcyjności środowiska zamieszkania**, dzięki rehabilitacji przestrzeni publicznych w centrum miasta oraz inwestycjom poprawiającym warunki rekreacji;
- d) **od roku 2002 wyraźnie wzrosła liczba oddawanych do użytkowania mieszkań** (w okresie 1995-2001 rocznie oddawano średnio 54 mieszkania, w okresie 2002-2013 - 128 mieszkań) oraz liczba nowych mieszkań objętych pozwoleniami na budowę; w tym od roku 2009 - również w budownictwie wielorodzinnym;

- e) w latach 2009-2013 wydano pozwolenia na zagospodarowanie na cele produkcyjne i usługowe blisko 60 ha terenów, z których większość została już zrealizowana;
- f) od roku 2010 znacząco wzrosła liczba nowo rejestrowanych w Jaworznie spółek prawa handlowego, w tym z udziałem kapitału zagranicznego;
- g) wzrasta liczba pracujących w zakładach zatrudniających 10 lub więcej osób.

W ramach realizacji strategii, w latach 2001-2013 dokonano również istotnej rozbudowy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz udostępniono tereny pod działalność gospodarczą - ok. 180 ha terenów przemysłowych i ok. 120 ha nowych terenów - tereny w Jeleniu wokół węzła autostrady A4, Tereny Przemysłowe Zachód; zarówno nowe tereny typu greenfield, jak tereny przemysłowe są uzbrajane z wykorzystaniem wsparcia unijnymi środkami finansowymi.

Władze Jaworzna wspierają rozwój budownictwa mieszkaniowego - powstały mieszkania komunalne, Jaworznicki TBS realizuje mieszkania o różnym standardzie, zarówno na wynajem jak do zakupu na własność, przygotowano tereny pod budownictwo mieszkaniowe jedno- i wielorodzinne, w tym poprzez przeprowadzenie procedury scalenia i podziału gruntów, dla budujących dom na terenie Jaworzna wprowadzono okresowe zwolnienie od podatku od nieruchomości.

Równolegle podjęto działania, które radykalnie zmieniły wizerunek centralnej części miasta - budowa nowej siedziby Biblioteki Miejskiej; przeniesienie muzeum miejskiego do dawnej siedziby biblioteki, rehabilitacja głównych przestrzeni publicznych, w tym historycznego Rynku, założenie parku miejskiego Planty na terenie zlikwidowanego szybu Kościuszko, przygotowanie pozostałej części tego terenu pod budowę galerii handlowo-usługowej.

Istotnym elementem przemian jest zagospodarowanie terenów przemysłowych na cele sportu, rekreacji, sportu i terenów zieleni (park miejski Gródek, Centrum Nurkowe, park tematyczny Geosfera urządzone w dawnych kamieniołomach). Prowadzone są liczne działania w sferze poprawy jakości usług publicznych oraz wspierania rozwoju przedsiębiorczości i kapitału ludzkiego.

Dotychczasowe, zadowalające rezultaty wdrażania strategii przemawiają za celowością kontynuacji rozwoju miasta zgodnie z przyjętymi priorytetami, przy jednoczesnym wprowadzeniu zmian w polityce przestrzennej służących:

- zwiększeniu dynamiki procesów rozwoju (szczególnie w sferze budownictwa mieszkaniowego oraz tworzenia miejsc pracy),
- dostosowaniu do zasad rozwoju przestrzennego miast promowanych w Unii Europejskiej (koncepcja "miasta zwarte" oraz "zielonego miasta"),
- upowszechnieniu transportu publicznego oraz rowerowego jako środka transportu w mieście,
- uelastycznieniu możliwości wykorzystania terenów stosownie do zmieniających się szans rozwojowych.

Powyższe wnioski znalazły odzwierciedlenie w postaci odmiennej od dotychczasowej konwencji rysunku studium: w miejsce bardzo szczegółowej dyspozycji w zakresie kierunków przeznaczenia wyznaczono czytelne, zwarte obszary o wyraźnie określonych funkcjach wiodących, ustalając zarazem dopuszczalny zakres i ograniczenia zmian zagospodarowania przestrzennego w ich obrębie. W celu zapobiegania powstawaniu konfliktów przestrzennych na styku zabudowy mieszkaniowej i funkcji gospodarczych, w obszarach o wiodącej funkcji mieszkaniowej określono zasady i warunki lokalizowania innych funkcji, mając na uwadze priorytet jakości środowiska zamieszkania.

Dostosowano również system wskaźników i parametrów urbanistycznych do funkcji obszarów i pożądaných zmian w strukturze przestrzennej - ustalając umiarkowane wartości wskaźników dla obszarów wymagających zachowania dotychczasowego charakteru lub ukształtowania w nawiązaniu do sąsiednich terenów o podobnej funkcji (przede wszystkim obszarów zabudowy mieszkaniowej i obszarów rekreacyjnych), natomiast dla strategicznych obszarów rozwojowych służących tworzeniu nowych miejsc pracy oraz uzupełnianiu deficytu mieszkań - wartości umożliwiające zwiększenie intensywności zagospodarowania, w celu zwiększenia atrakcyjności terenów dla inwestorów prywatnych.

Dbając o zrównoważony rozwój i kształtowanie wizerunku "zielonego miasta", określono publicznie dostępne tereny zieleni oraz tereny o funkcjach sportowo-rekreacyjnych (w tym przeznaczone do zagospodarowania oraz wymagające rehabilitacji), o powierzchni i usytuowaniu zapewniającym spełnienie standardów dostępności dla mieszkańców; wskazano również wymagające zachowania tereny zieleni w strukturze ukształtowanych osiedli mieszkaniowych, aby przeciwdziałać możliwości zagęszczania zabudowy osiedli kosztem jakości środowiska zamieszkania.

Ponadto określono sieć tras rowerowych zapewniających powiązania pomiędzy osiedlami mieszkaniowymi i terenami rekreacyjnymi.

4.3. Struktura przestrzenna. Stan zagospodarowania i przeznaczenia terenów.

Ład przestrzenny.

4.3.1. **Stan urbanizacji przestrzeni.** Jaworzno należy do największych pod względem powierzchni miast województwa śląskiego (151,9 km²), zarazem jednak wyróżnia się najniższym stopniem urbanizacji przestrzennej i najniższą gęstością zaludnienia spośród miast na prawach powiatu w województwie (w roku 2012 - 618 osób/ km², przy średniej dla tych miast - 1455 osób/ km²).

4.3.2. **Struktura funkcjonalno-przestrzenna Jaworzna ma w generalnym ujęciu charakter zrównoważony,** zarówno w aspekcie udziału terenów o głównych funkcjach, jak ich przestrzennego układu.

Obszary zurbanizowane zajmują 30% powierzchni Jaworzna (4600 ha), a uwzględniając dodatkowo tereny przeznaczone na cele nierolnicze i nieleśne w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego - ok. 37% powierzchni miasta (5575 ha). Obszary zurbanizowane mają strukturę "ziarnistą" - pomiędzy poszczególnymi jednostkami osadniczymi istnieją dystanse przestrzenne złożone z terenów rolnych lub leśnych, które tworzą pierścieniowo - klinowy układ wokół śródmieścia. Ciągłość przestrzenna obszarów aktywnych biologicznie i dystanse między jednostkami osadniczymi to istotne walory struktury przestrzennej z punktu widzenia równowagi przyrodniczej i krajobrazu miasta, które powinny być chronione przed zauważalnymi tendencjami do rozpraszania zabudowy i rozwlekania jej wzdłuż dróg łączących poszczególne dzielnice ze śródmieściem oraz pomiędzy sobą.

Struktura rodzajowa zagospodarowanych obszarów zurbanizowanych. Największy udział mają obszary mieszkaniowe i mieszkaniowo-usługowe (ogółem - ok. 52%, w tym - obszary zabudowy jednorodzinnej - 37%, obszary zabudowy wielorodzinnej - ok. 7%). Obszary o funkcji gospodarczej zajmują ponad 23% powierzchni obszarów zurbanizowanych (w tym istotny odsetek - 6% stanowią tereny kolei).

Zabudowę mieszkaniową cechuje na ogół umiarkowana (Śródmieście, Szczakowa, Osiedle Stałe) lub niska (pozostałe osiedla podmiejskie) intensywność oraz wysokość. Wyjątkiem są osiedla wielorodzinne Podłęże, Leopold, Podwale, w których występuje zabudowa o wysokiej intensywności oraz kilkanaście wyższych budynków. Tereny, w których wskaźnik intensywności zabudowy wynosi co najmniej 1 zajmują 59,4 ha (3% terenów mieszkaniowych w Jaworznie), lecz skupiają aż 34,2 tys. mieszkańców (36,4% ludności miasta). W obrębie osiedli wielorodzinnych występują typowe problemy: uzupełnianie deficytu miejsc do parkowania kosztem powierzchni terenów zieleni, dewastacje mienia; nie występuje natomiast na szerszą skalę zjawisko nadmiernej intensyfikacji i zagęszczania zabudowy poprzez wyzbywanie się powierzchni wspólnych przez zarządców osiedli - co jest kolejnym walorem wyróżniającym środowisko zamieszkania Jaworzna, zasługującym na ochronę. Nie można jednak wykluczyć zaistnienia takich procesów w miarę wzrostu atrakcyjności Jaworzna. Wskazana jest aktualizacja starszych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (w których nie ustalono wszystkich wskaźników urbanistycznych wymaganych obecnie przez ustawę o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) w oparciu o rozwiązania określone w studium: wskaźniki urbanistyczne, przestrzenie publiczne o lokalnym znaczeniu, tereny zieleni wymagające zachowania - w celu zachowania właściwej powierzchni terenów zieleni o funkcji rekreacyjnej oraz zagwarantowania czytelności układu przestrzeni publicznych, w tym dogodnych powiązań pieszych.

Funkcje przemysłowe i produkcyjno-usługowe koncentrują się dotychczas w jednostkach: Tereny Przemysłowe Zachód, Azotka-Sobieski i Piłsudski oraz w Szczakowej. Największe kompleksy zabudowy przemysłowej (elektrownie, zakłady górnicze) są oddalone od osiedli mieszkaniowych lub osłonięte zielenią (bliżej zlokalizowane są tylko osiedla zakładowe), a budynki przylegające do ulic publicznych stopniowo podlegają rehabilitacji (restrukturyzowane zakłady Organika-Azot). W nowej strefie aktywności gospodarczej w Jeleniu rozwijają się dotychczas głównie funkcje usługowe (handel hurtowy, logistyka).

Odmienny charakter ma zabudowa Szczakowej, w której funkcje produkcyjno-usługowe (w tym potencjalnie mogące stwarzać zagrożenia dla zdrowia ludzi) przemieszane są z zabudową mieszkaniową i usługami społecznymi. Obszarem o nieczytelnej strukturze funkcjonalno-przestrzennej jest również południowa część Osiedla Stałego. Poza wymienionymi obszarami uciążliwości ze strony terenów działalności gospodarczych w stosunku do zabudowy mieszkaniowej występują sporadycznie, mają zasięg lokalny i związane są z rozwojem działalności gospodarczych w obszarach mieszkaniowych poza kontrolą miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Sytuacje takie wymagają stopniowego porządkowania struktury przestrzennej - przenoszenia działalności nie związanych z usługami dla mieszkańców do wyznaczonych na te cele stref gospodarczych.

Zarazem w ustaleniach ogólnych studium przewidziano możliwość utrwalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego istniejących elementów zagospodarowania o funkcji lub parametrach i wskaźnikach zagospodarowania nie spełniających ustaleń studium, pod warunkiem, że zagospodarowanie terenu nastąpiło zgodnie z prawem, jest zgodne z aktualnymi przepisami - zwłaszcza z zakresu ochrony środowiska oraz nie stwarza zagrożenia bezpieczeństwa ludzi i mienia.

- 4.3.3. **Sieć handlowa** Jaworzna była do niedawna słabo rozwinięta (zwłaszcza w centrum miasta, dysponującym stosunkowo niewielkim potencjałem powierzchni sprzedaży - jak na miasto tej wielkości). Poza Śródmieściem ukształtowane są dwa ośrodki rangi dzielnicowej (na osiedlu Stałym i w Szczakowej), w pozostałych jednostkach satelitarnych sieć handlowa jest rozproszona, a ośrodki usługowe mają charakter podstawowy; brak też jest warunków do ich rozwoju ze względu na niewielkie zaludnienie tych jednostek oraz rozproszenie usług społecznych. Dla dostępności i konkurencyjności handlu pozytywne znaczenie mają także lokalne targowiska, funkcjonujące w uporządkowanej formie, w tym hala targowa CH Manhattan.

Obecnie następuje szybki rozwój sieci handlowej miasta: obok ośrodka centralnego, który zostanie radykalnie wzmocniony w wyniku budowy galerii handlowo-usługowej Galena, ośrodek handlowy o ogólnomiejskim zasięgu oddziaływania kształtuje się na terenie byłej kopalni Jan Kanty. Uzasadniony jest jego dalszy rozwój w kierunku specjalizacji (z dominującym udziałem sklepów o sprofilowanej ofercie artykułów przemysłowych), natomiast niewskazany - w kierunku ośrodka wielofunkcyjnego, ponieważ mogłoby to spowodować osłabienie vitalności centrum Jaworzna i jego przestrzeni publicznych. Podobnie jak w innych miastach aglomeracji, w Jaworznie wzrasta liczba supermarketów i sklepów dyskontowych o powierzchni sprzedaży nie przekraczającej 2000 m². Ze względu na zmiany strategii rozwojowej sieci handlowych (rezygnacja z budowy obiektów o znacznej powierzchni na rzecz małych formatów, lokalizowanych w pobliżu osiedli mieszkaniowych) procesy te mają na ogół korzystny wpływ na zaspokojenie potrzeb mieszkańców, poprzez zwiększenie dostępności handlu - w związku z czym wymagają kontroli planistycznej głównie pod kątem właściwego usytuowania w strukturze przestrzennej, zwłaszcza dostosowania układu komunikacyjnego.

- 4.3.4. **Rezerwy terenów rozwojowych.** W obrębie obszarów zurbanizowanych istnieją znaczne zasoby terenów niezagospodarowanych, które stanowią aż 11% ich powierzchni (a licząc wraz z terenami nieużytków przemysłowych - 18%). W Śródmieściu tereny przemysłowe ulegają wypełnieniu zabudową o funkcji handlowej i usługowej, co odpowiada przyjętemu w dotychczasowej polityce przestrzennej kierunkowi reurbanizacji i przyczynia się do integracji tkanki miejskiej.

Ze względu na szybki postęp tych przekształceń, podobny kierunek przyjęto dla terenów hałdy Piłsudski - pod względem przestrzennym położonych w obrębie śródmieścia, lecz dotychczas przeznaczonych na cele produkcyjno-usługowe. Z uwagi na niewystarczające zasoby korzystnie położonych gruntów gminnych pod budownictwo wielorodzinne, dopuszczono wzbogacenie struktury przestrzennej tego obszaru o funkcję mieszkaniową (w formie zabudowy wielomieszkaniowej). W zamian za zmniejszenie powierzchni terenów przeznaczonych na cele produkcyjno-usługowe w Śródmieściu wskazano nowe tereny dla rozwoju działalności gospodarczych - w obszarach strategicznych w rejonie węzłów Jęzor i Jeleń.

- 4.3.5. **Ład przestrzenny.** Po zlikwidowaniu najbardziej uciążliwych dla środowiska zakładów, zrealizowaniu obwodnicy śródmieścia oraz inwestycji podnoszących jakość głównych przestrzeni publicznych (Rynek i okoliczne uliczki, ul. Grunwaldzka od ul. św. Jadwigi do Ronda Solidarności) wizerunek Jaworzna uległ korzystnej przemianie. Pomimo tego, że górnictwo, energetyka i przemysł pozostają podstawą gospodarki Jaworzna, zakłady te, dzięki oddaleniu od centrum miasta i osłonięciu lasami lub zielenią izolacyjną, nie dominują wizerunku miasta. Obecnie w największym stopniu kształtuje go szybko zmieniające się centrum - prezentujące estetyczne miasto o przyjaznej dla człowieka skali - z przewagą zabudowy o umiarkowanej intensywności i wysokości, z dużą ilością zieleni.

Umiarkowana intensywność zabudowy i wysoka jakość przestrzeni miejskiej są wartościami, które powinny mieć centralne znaczenie w polityce przestrzennej miasta. Wskazane są dalsze zmiany jakościowe w przestrzeni śródmieścia: uspokojenie ruchu kołowego, upowszechnienie rozwiązań służących zwiększeniu podróży odbywanych pieszo, rowerem lub transportem zbiorowym, rozwój usług i aktywności ożywiających przestrzenie publiczne, ze szczególnym uwzględnieniem Rynku.

Na percepcję krajobrazu miasta korzystnie wpływa istnienie zwartych kompleksów rolnych i leśnych rozdzielających poszczególne jednostki osadnicze oraz polityka utrzymywania zieleni osłonowej na stykach terenów przemysłowych z terenami mieszkaniowymi i z głównymi drogami. Pasy zadrzewień powinny być utrzymywane i tworzone wszędzie tam, gdzie zagospodarowanie terenów może negatywnie wpływać na wizerunek miasta i atrakcyjność środowiska zamieszkania.

Poza centrum, kontynuacji wymaga porządkowanie struktury przestrzennej: stopniowe usuwanie ze struktury osiedli mieszkaniowych terenów działalności gospodarczych niekorzystnie wpływających na jakość środowiska zamieszkania poprzez uciążliwość związane z prowadzoną działalnością lub obniżanie estetyki otoczenia, poprawa zagospodarowania terenów zieleni. Ze względu na parametry ulic (często nie spełniające wymagań dla dróg publicznych określonej klasy) oraz na brak realnych możliwości ich rozbudowy, wskazane jest koncentrowanie funkcji produkcyjnych i ruchotwórczych funkcji usługowych w wyznaczonych strefach aktywności gospodarczej oraz ograniczenie ich lokalizacji wśród zabudowy mieszkaniowej.

- 4.3.6. **Plany miejscowe.** Rozwój przestrzenny Jaworzna odbywa się pod kontrolą miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które obejmują ponad 61% obszaru Jaworzna i ok. 95% obszarów zurbanizowanych. Plany miejscowe regulują możliwości przekształceń terenów już zainwestowanych oraz określają przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenów jeszcze niezagospodarowanych, których powierzchnia wynosi ok. 1130 ha.

Przeznaczenie terenów ustalone w miejscowych planach pozwala na rozwój wszystkich głównych funkcji terenów, w tym zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub mieszkaniowo-usługowej - na blisko 800 ha, a działalności usługowej i produkcyjnej - na powierzchni blisko 350 ha.

Przy założeniu wskaźników zagospodarowania terenu porównywalnych do obecnie istniejących w mieście, wolne tereny pozwalają na zlokalizowanie ok. 3100 mieszkań w zabudowie wielorodzinnej i blisko 7500 mieszkań w zabudowie jednorodzinnej (zasoby wystarczające odpowiednio na 20 i 60 lat, przy aktualnym tempie przyrostu budownictwa mieszkaniowego), a także nawet 11 tys. miejsc pracy.

Problemem jest struktura rodzajowa i rozmieszczenie wolnych terenów - 75% powierzchni terenów pod zabudowę jednorodziną mieści się w dzielnicach satelitarnych (poza Śródmieściem i Borami) i w większości nie posiada wystarczającego uzbrojenia. Blisko połowa powierzchni terenów pod zabudowę wielorodzinną znajduje się natomiast w oddalonych Pieczyskach, podczas gdy w najlepiej wyposażonym w infrastrukturę techniczną i usługową Śródmieściu powierzchnia terenów, na których można realizować intensywną zabudowę mieszkaniową lub mieszkaniowo-usługową jest znacznie mniejsza od powierzchni terenów o przeznaczeniu produkcyjno-usługowym (podobnie w południowej części Osiedla Stałego). Zmiana przeznaczenia tych terenów w kierunku zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej pozwoli zwiększyć chłonność terenów pod budownictwo wielorodzinne do 5300-5400 mieszkań.

W celu umożliwienia realizacji kierunków zmian w strukturze przestrzennej służących realizacji strategii rozwoju i celów polityki przestrzennej określonych w studium, wskazano priorytetowe obszary, dla których gmina sporządzi lub zaktualizuje miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, o łącznej powierzchni ok. 1600 ha.

4.4. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna.

- 4.4.1. **Rolnicza przestrzeń produkcyjna.** Funkcja rolnicza w Jaworznie ma charakter schyłkowy, pomimo korzystnej struktury przestrzennej (występowanie terenów rolnych w zwartych kompleksach) oraz niezłej wartości bonitacyjnej gleb (ok. 2600 ha gruntów klas III i IV). Według ewidencji gruntów, użytki rolne zajmują na terenie Jaworzna ponad 4300 ha (25% powierzchni miasta), ale w skład gospodarstw rolnych wchodzi niespełna połowa tej powierzchni (2073 ha - wg danych ostatniego Powszechnego Spisu Rolnego w r. 2010), z czego tylko 1100 ha w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą. Jeszcze mniejsza część znajduje się w dobrej kulturze rolnej (749 ha), a znaczenie rolnictwa jako źródła utrzymania ludności jest marginalne. Ponad 96% rolniczej przestrzeni produkcyjnej tworzą gospodarstwa indywidualne, cechujące się silnym rozdrobnieniem własnościowym - średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 0,94 ha, a powierzchnia gospodarstwa rolnego prowadzącego działalność rolniczą - 1,86 ha; nie występują gospodarstwa indywidualne o powierzchni większej od 5 ha.

Połowa areалу gruntów rolnych na skutek zaprzestania użytkowania stopniowo ulega naturalnej sukcesji zbiorowisk leśnych. Proces ten zagraża zubożeniem walorów krajobrazowych i bioróżnorodności środowiska przyrodniczego miasta - zanikiem chronionych, rzadkich siedlisk przyrodniczych, których istnienie uwarunkowane jest utrzymaniem ekstensywnej kultury rolnej. Bardziej racjonalne wykorzystanie odłogowanych gruntów rolnych oraz ich zagospodarowanie na inne, nierolnicze lub nieleśne cele natrafia na barierę rozdrobnienia własnościowego (wąskie pasmowe rozłogi pól, w części o nieuregulowanym stanie prawnym), a także ponadnormatywnego skażenia metalami ciężkimi. Ograniczeniem możliwości zagospodarowania terenów na cele nierolnicze jest również potrzeba ochrony zbiorników wód podziemnych oraz zagrożenie szkodami górniczymi związanymi zarówno z eksploatacją współczesną, jak historyczną (płytkie zroby). Możliwe kierunki wykorzystywania odłogowanych terenów obejmują, oprócz zalesienia, funkcje rekreacyjno-turystyczne i związane z wytwarzaniem energii ze źródeł odnawialnych (rośliny energetyczne, farmy fotowoltaiczne). W ustaleniach studium określono obszary, w których dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych o mocy powyżej 100 kW.

- 4.4.2. **Leśna przestrzeń produkcyjna.** Obszar Jaworzna cechuje się znaczną lesistością (37,6%), ale wartość gospodarcza lasów jest umiarkowana: duży udział mają drzewostany wtórne, w tym na terenach rekultywowanych (wyrobiska różnego pochodzenia, hałdy, osadniki), ponadto część powierzchni lasów znajduje się pod liniami energetycznymi. Większe znaczenie mają kompleksy we wschodniej części miasta, ze względu na pełnione funkcje wodochronne, glebochronne oraz przyrodniczo-krajobrazowe. W południowej części miasta postępująca sukcesja drzewostanów na odłogowanych gruntach rolnych prowadzi do zwiększenia zwartości rozproszonych powierzchni leśnych. Dotychczasowa polityka

przestrzenna, zakładająca tworzenie pasmowych zalesień (między innymi wzdłuż wododziałów), wymaga weryfikacji w wyniku waloryzacji przyrodniczej miasta, która wykazała występowanie obszarów cennych siedlisk przyrodniczych związanych z ekstensywnie użytkowanymi terenami rolniczymi, zwłaszcza na wapiennych wzniesieniach.

Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna spełniają istotną funkcję przyrodniczą (zwłaszcza obszary położone na wschód od Szczakowej, Góry Piasku, Chropaczówki, Niedzielisk, Śródmieścia i ulicy Krakowskiej oraz obejmujące doliny Białej Przemszy i Przemszy). Podtrzymanie tej funkcji, której znaczenie wykracza poza granice miasta, wymaga zachowania zwartości i ciągłości przestrzennej obszarów rolnych i leśnych, co uwzględnione zostało w kierunkach przeznaczenia terenów, a także zasadach dopuszczania zmian sposobu zagospodarowania tych obszarów.

4.5. Uwarunkowania ekofizjograficzne.

Predyspozycje przestrzeni do określonych form zagospodarowania są w Jaworznie silnie uzależnione od budowy i ukształtowania warunków hydrologicznych oraz górniczych (w tym związanych z eksploatacją historyczną), muszą również uwzględniać walory środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu. Do najważniejszych należą:

4.5.1. Złoża kopalin:

- a) **prowadzona od czasów średniowiecza eksploatacja kopalin:** rud srebra, cynku i ołowiu, żelaza, surowców skalnych (dolomitów, wapieni, itów i piasku), a także węgla kamiennego (początkowo prowadzona również metodą odkrywkową) doprowadziła do rozległych przekształceń rzeźby terenu i warunków hydrogeologicznych (zwłaszcza w północnej, centralnej i wschodniej części Jaworzna), które w różnym stopniu ograniczają przydatność terenów do zabudowy (miejscowo ją wykluczając), jak również do niektórych form rolniczego wykorzystania (ze względu na skażenie gleb metalami ciężkimi spowodowane naturalnym składem skał oraz rozwleczeniem związków tych metali przez dawną działalność górniczą, często połączoną ze wzbogacaniem rud lub wytopem metali w pobliżu miejsca wydobycia); w nawiązaniu do tych uwarunkowań przyjęto politykę ograniczania rozwoju zabudowy w obszarach o niekorzystnych uwarunkowaniach, częściowo dopuszczając zalesianie terenów;
- b) **współcześnie istnienie udokumentowanych, nie wyeksploatowanych złóż wapieni, dolomitów i piasku** ogranicza możliwości zagospodarowania przestrzennego w niektórych częściach miasta (np. obszar położony pomiędzy Śródmieściem a Górą Piasku na zachód od ul. Jaworznińskiej) oraz stanowi zagrożenie dla wartości przyrodniczych (Rezerwat Żabnik, Łąki w Jaworznie, siedliska chomika na polach pomiędzy Jeziorkami a Byczyną); potencjalnie konfliktowe złoża to piaski podsadzkowe "Pustynia Błędowska" blok X, Siersza Misiury oraz Szczakowa Pole III w części południowej, dolomity "Byczyna"; uwzględniając potencjalne skutki wydobywania kopalin w ustaleniach studium w zakresie ochrony środowiska i jego zasobów określono rekomendacje dotyczące podejmowania eksploatacji poszczególnych złóż oraz warunki dotyczące zapewnienia ochrony środowiska, zwłaszcza walorów przyrodniczych i zasobów wodnych.
- c) **wydobywanie węgla kamiennego ze złóż występujących w formie wychodni na powierzchni terenu lub płytko pod nią** pozostawiło po sobie rozległe obszary wyrobisk i płytkich zrobów w północno-zachodniej i centralnej części miasta, do dziś zagrażających powstawaniem deformacji nieciągłych na powierzchni terenu; w przypadku podjęcia eksploatacji niżej położonych pokładów (w tym w przeszłości zaniechanych) stopień zagrożenia może wzrosnąć powodując nieprzydatność terenu do zabudowy oraz niszczące szkody w zabudowie i infrastrukturze, pozbawionej odpowiednich zabezpieczeń; dlatego w polityce przestrzennej przyjęto zasadę, że wydobycie węgla pod obszarami historycznej płytkiej eksploatacji może być dopuszczone wyłącznie w przypadku zastosowania rozwiązań całkowicie eliminujących zwiększenie zagrożenia deformacjami nieciągłymi, wstrząsami i innymi deformacjami powierzchni terenu zagrażającymi obiektom budowlanym i infrastrukturze (poprzez odpowiednie metody eksploatacji lub zabezpieczenie obiektów na powierzchni);
- d) **istnienie zasobów węgla kamiennego o kilkudziesięcioletniej perspektywie eksploatacji (głównie pod południową i wschodnią częścią miasta)**, których wydobycie może powodować istotne skutki na powierzchni terenu, przemawia za nierozpraszaniem terenów zabudowanych - zwłaszcza ze względu na płytkie występowanie wód gruntowych w niektórych obszarach, dotychczas w przeważającej części pozbawionych systemu kanalizacji sieciowej (a w związku z tym możliwość tworzenia się zalewisk w obniżeniach terenu); natomiast w obszarach już zabudowanych i przeznaczonych do zabudowy wymaga kontroli rodzaju i intensywności wpływów na powierzchnię terenu; planowana eksploatacja węgla musi uwzględniać również minimalizację niekorzystnych oddziaływań na zasoby wód podziemnych oraz chronione siedliska przyrodnicze; w związku z tym, w polityce przestrzennej określono obszary, dla których w złożu wyznacza się filar ochronny oraz wymagania dotyczące ochrony tych obszarów (w tym dopuszczalny poziom deformacji terenu); natomiast mając na celu

zapewnienie racjonalnego wykorzystania złóż, przewidziano możliwość wyznaczania w miejscowych planach obszarów odroczonego inwestowania w obrębie obszarów przeznaczonych do zabudowy (na przykład terenów dotychczas niezainwestowanych, pod którymi wydobywanie węgla planowane jest w najbliższych latach).

4.5.2. Zbiorniki wód podziemnych na obszarze Jaworzna :

- a) **Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 452 Chrzanów** (będący podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną mieszkańców Jaworzna poprzez ujęcia „Dobra”, „Galmany” i „Bielany” oraz posiadający rezerwy zasobowe, które mogą być wykorzystane do lokalizacji ujęć awaryjnych),
- b) **Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 453 Biskupi Bór**, który (pomimo poważnego ograniczenia zasobów wskutek drenażu przez kopalnie odkrywkowe) ma istotne znaczenie jako źródło zaopatrzenia w wodę ludności i zakładów wymagających wody wysokiej jakości - poprzez ujęcia GPW S.A. w Maczkach i MPWiK Sp. z o.o. w Jaworznie "Piaskownia",
- c) **Użytkowy Poziom Wód Podziemnych Tychy-Siersza** zalegający pod niemal całym terenem Jaworzna (z wyjątkiem Długoszyna, Szczakowej i pasa terenów wzdłuż północnej granicy miasta), który jest źródłem wody pitnej poprzez ujęcie "Jarosław Dąbrowski" i pozyskiwanej na potrzeby przemysłu,

cechują się wysoką zasobnością i jakością wody, ale na większości obszaru ich zasilania - wysokim lub bardzo wysokim stopniem narażenia na przenikanie zanieczyszczeń; co wymaga wykluczenia sposobów zagospodarowania mogących zwiększyć ryzyko zanieczyszczenia wód podziemnych; w związku z czym przyjęto następujące rozwiązania w polityce przestrzennej:

- wykluczenie przedsięwzięć wiążących się z potencjalnym istotnym zagrożeniem dla wód podziemnych (przede wszystkim eksploatacji kopalni skutkujących intensywnym drenażem zasobów wodnych głównych zbiorników wód podziemnych), ale także inwestycji mogących prowadzić do zanieczyszczenia wód podziemnych w strefach zasilania tych zbiorników (w tym przydomowych oczyszczalni ścieków, ponieważ nie ma praktycznej możliwości skutecznej kontroli prawidłowego funkcjonowania tych urządzeń),
- wykluczenie intensyfikacji zainwestowania terenu skutkującej znacznym przyrostem powierzchni szczelnych w strefach zasilania zbiorników,
- zasadę pełnego skanalizowania istniejącej zabudowy i nie przeznaczania do zabudowy nowych terenów poza obszarami obsługiwanymi kanalizacją,
- utrzymanie istniejących lasów mających znaczenie wodochronne, zwłaszcza w Kotlinie Biskupiego Boru oraz na całym terenie, z którego powierzchni wody mogą infiltrować do warstwy wodonośnej aż po dolne partie stoków Garbu Ciężkowickiego oraz zwiększenie zwartości przestrzennej kształtujących się kompleksów leśnych.

4.5.3. Obszary zagrożone powodzią i podtopieniami.

Obszary zagrożone powodzią, o prawdopodobieństwie wystąpienia raz na 100 lat (Q 1%) oraz raz na 500 lat (Q 0,2 %) (położone w dolinie Przemszy w rejonie ujścia Byczynki i oczyszczalni Jeleń-Dąb) wskazano na mapie "Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego" na podstawie map zagrożenia powodziowego opublikowanych na portalu Informatycznego Systemu Osłony Kraju w dniu 22.12.2013 r. W związku z tym, że nie nastąpiło dotychczas oficjalne przekazanie map zagrożenia i ryzyka powodziowego Prezydentowi Miasta, zakłada się że granice tych obszarów mogą ulec zmianie. Tym niemniej w ustaleniach studium określono obszar funkcjonalny mieszczący te obszary i przewidziano, że po przekazaniu map zagrożenia i ryzyka powodziowego przez Regionalnego Dyrektora Gospodarki Wodnej, zgodnie z ustawą Prawo wodne wystąpi obowiązek uchwalenia, w terminie 18 miesięcy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszary wskazane na tych mapach, w tym obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Dla obszarów zagrożonych podtopieniami, w tym zalewaniem wodami opadowymi i podziemnymi, (położonych głównie w obrębie dolin Przemszy, Byczynki i jej dopływów, Koziego Brodu, Łuźnika i jego dopływów), w ustaleniach studium określono zasady zagospodarowania służące zmniejszeniu zagrożenia występowaniem podtopień i ryzyka wystąpienia strat materialnych.

4.5.4. Obszary o niekorzystnych warunkach gruntowo-wodnych

- związane z dolinami cieków, w których okresowo dochodzi do podtopień, obszarami o płytko zalegającym zwierciadle wód podziemnych, suchymi dolinkami odprowadzającymi okresowo wody opadowe i roztopowe, a także zboczami wniesień na których po okresach intensywnych opadów i roztopów może dochodzić do aktywacji wysięków i źródeł stokowych, są obszarami wymagającymi wprowadzenia ograniczeń w zagospodarowaniu (w miarę możliwości - należy unikać przeznaczania do zabudowy nowych terenów o takich uwarunkowaniach, a w terenach, gdzie jest to uzasadnione racjonalnym wykorzystaniem przestrzeni i istniejącego uzbrojenia terenu - określać parametry i wskaźniki zapewniające niską intensywność zabudowy oraz przyjmowanie rozwiązań zapobiegających negatywnemu oddziaływaniu zagospodarowania działek na tereny przyległe (zalewanie).

4.5.5. **Obszary występowania skał węglanowych na powierzchni terenu** lub pod cienką pokrywą przepuszczalnych utworów należą do miejsc, w których przy zmieniającym się poziomie wód podziemnych (m.in. na skutek funkcjonowania kopalń głębinowych i odkrywkowych) nie można wykluczyć aktywacji procesów geomorfologicznych dających początek nieciągłym deformacjom terenu - lejom, zapadliskom itp.); z tego względu ograniczono poszerzanie terenów przeznaczonych do zabudowy w tych obszarach, a w zakresie gospodarki ściekowej przyjęto zasadę wykluczenia rozwiązań powodujących skoncentrowane wprowadzanie ścieków i wód do gruntu (m.in. stosowanie przydomowych oczyszczalni ścieków i studni chłonnych).

4.5.6. **Bioróżnorodność. Obszary i obiekty wartościowe pod względem przyrodniczo-krajobrazowym.** Obszar Jaworzna, pomimo istotnego przekształcenia środowiska, cechuje znacząca różnorodność biologiczna flory i fauny. Według Waloryzacji przyrodniczej miasta z 2011 r., w Jaworznie występuje 68 gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną gatunkową (w tym 56 - podlegających ścisłej ochronie). Również fauna występująca na obszarze miasta jest zróżnicowana i bogata gatunkowo (około 160 gatunków zwierząt kręgowych i kilkaset gatunków bezkręgowców). Podstawowe znaczenie dla różnorodności biologicznej na obszarze Jaworzna mają siedliska wilgotne (młaki, źródłiska, bagna, torfowiska, mszary) oraz siedliska na zboczach i szczytowych partiach wzniesień z glebami wapiennymi.

W celu ochrony cennych siedlisk chronionych prawem wspólnotowym, wymienionych w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe oraz niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, stanowiące siedlisko motyli modraszków) wyznaczono proponowany obszar Natura 2000 Łąki w Jaworznie (PLH240042) obejmujący 4 tereny w Ciężkowicach.

Cenne zbiorowiska ukształtowały się również na terenach przekształconych antropogenicznie (wrobiska popiaskowe, gleby o ponadnormatywnej zawartości metali ciężkich na terenach dawnej eksploatacji galmianu oraz na składowisku odpadów Wapniówka) - z licznymi rzadkimi gatunkami roślin.

Niezbędna jest także ochrona siedlisk chomika europejskiego w rejonie Jeziorek, Cezarówki Górnej i Buczyny.

Mimo istotnego bogactwa przyrodniczego miasta, ochroną prawną objęto dotychczas zaledwie 4,4% jego powierzchni. Łączna powierzchnia terenów chronionych (rezerwat Dolina Żabnika wraz z otuliną, obszar chronionego krajobrazu Dobra – Wilkoszyn, powierzchniowy pomnik przyrody Uroczysko Sodowa Góra (Sasanka), użytki ekologiczne Remiza Leśna Bucze i Zakola Białej Przemszy) obejmuje około 450 ha, a wraz z otuliną rezerwatu - 664 ha.

Do głównych zagrożeń dla cennych obszarów należy zaniechanie użytkowania rolniczego lub niewłaściwe użytkowanie terenów (w tym powierzchniowa eksploatacja kopalni), melioracje, zmiany stosunków wodnych na skutek działalności górniczej i postępująca urbanizacja, zwłaszcza rozwój zabudowy w formie rozproszonej.

Zachowanie terenów wartościowych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym ma istotne znaczenie dla jakości życia mieszkańców – ich istnienie ma walory poznawcze i podnosi atrakcyjność środowiska miasta. Istnieją potrzeby ustanowienia ochrony na dalszych obszarach, jednakże często ochrona bierna nie zagwarantuje zachowania cennych siedlisk przyrodniczych – które często wymagają ochrony czynnej; dotyczy to zwłaszcza siedlisk uzależnionych od utrzymania ekstensywnej gospodarki rolnej.

Obszary podlegające ochronie (wraz z otuliną rezerwatu i proponowanym obszarem Natura 2000) oraz obszary proponowane do ustanowienia tej ochrony zajmują łącznie 25,6 km² (blisko 17% pow. miasta), a wraz z innymi obszarami przyrodniczo cennymi - 30,9 km² (20% pow. miasta). Łącznie z korytarzami ekologicznymi o randze ponadlokalnej oraz z obszarami określonymi w Waloryzacji przyrodniczej miasta jako "cenne pod względem krajobrazowym", obszary wymagające specjalnych zasad zagospodarowania ze względu na walory przyrodnicze obejmują około 70 km² (46% pow. miasta). W nawiązaniu do wniosków zawartych w Waloryzacji przyrodniczej, w kierunkach polityki przestrzennej określono zasady służące zachowaniu walorów obszarów cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, uwzględniając potrzeby ochrony czynnej i biernej zidentyfikowanych wartości:

- rekomendacje dotyczące objęcia poszczególnych przyrodniczo cennych obszarów formami ochrony prawnej przewidzianymi w ustawie o ochronie przyrody, z wyodrębnieniem obszarów, dla których stosowne są formy ochrony, których ustanowienie pozostaje w kompetencji gminy,
- rekomendacje dotyczące sposobów zagospodarowania obszarów cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, w tym terenów w obrębie korytarzy ekologicznych,
- rekomendacje dotyczące kształtowania sieciowego układu obszarów obejmującego tereny o wiodącej funkcji przyrodniczej, tereny leśne oraz inne tereny otwarte o funkcji rolniczej oraz ekstensywnym zagospodarowaniu rekreacyjnym.

4.6. Potrzeby i możliwości rozwoju miasta.

4.6.1. **Demografia.** Liczba ludności Jaworzna zmniejsza się (w połowie 2013 r. wyniosła tys. 94 tys. osób); notuje się ujemny przyrost naturalny i saldo migracji, wskaźniki te są jednak korzystniejsze niż średnie dla Aglomeracji Górnośląskiej. Miasto ma ujemny bilans wymiany migracyjnej z obszarami wiejskimi woj. małopolskiego (co można wiązać z powrotami mieszkańców, którzy utracili lub zakończyli pracę w jaworzničkih zakładach przemysłowych do rodzinnych stron), natomiast dodatni - z miastami województwa śląskiego, co korzystnie świadczy o jego atrakcyjności w ramach Aglomeracji.

Prognoza demograficzna wykonana na potrzeby niniejszego studium przewiduje (przy założeniu zrównoważonego salda migracji), zależnie od wariantu (pesymistycznego lub optymistycznego):

- w 2020 r. - 92,8 tys. - 93,3 tys. mieszkańców,
- w 2030 r. - 86,3 tys. - 88,3 tys. mieszkańców,
- w 2035 r. - 81,8 tys. - 84,7 tys. mieszkańców.

Do roku 2030 nastąpią istotne zmiany w liczebności ekonomicznych grup wieku (będą one pogłębiać się po roku 2030): o 7 tys. (50% w stosunku do stanu obecnego) wzrośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku liczebności osób w wieku produkcyjnym (o 12 tys. osób w stosunku do stanu obecnego) oraz w wieku przedprodukcyjnym (o 1 -3 tys. osób w stosunku do stanu obecnego).

Zarówno spadek liczby mieszkańców, jak starzenie się zasobów pracy stanowią istotne zagrożenie dla rozwoju miasta. Istnieje jednak szansa, przy kontynuacji dotychczasowej polityki (sprzyjającej osiedlaniu się mieszkańców, podnoszeniu atrakcyjności środowiska zamieszkania oraz tworzeniu nowych miejsc pracy), na zrównoważenie, a nawet uzyskanie dodatniego salda migracji. Sprzyja temu tradycyjnie wyjątkowo niski wskaźnik odpływu migracyjnego z Jaworzna (świadczący o przywiązaniu obywateli do miejsca zamieszkania). Dotychczas towarzyszył mu również niski wskaźnik napływu migracyjnego, który wiązać można zarówno ze zbyt wąską ofertą możliwości zatrudnienia, jak utrwalonym negatywnym stereotypem postrzegania Jaworzna jako nieatrakcyjnego miasta przemysłowego wśród mieszkańców innych gmin. Strategicznym zadaniem polityki rozwoju miasta i polityki przestrzennej jest zwiększenie napływu ludności na teren Jaworzna. Koncentracja na jego realizacji powinna nastąpić w okresie operacyjnym (do ok. 2020 r.), ponieważ później, na skutek zmian w strukturze wieku ludności całej aglomeracji (wejście pokolenia wyżu demograficznego w wiek niemobilny) znacznie trudniej będzie osiągnąć taki rezultat.

4.6.2. **Zapotrzebowanie na mieszkania.** Warunkiem powstrzymania odpływu ludności z terenu miasta jest między innymi stworzenie zróżnicowanej oferty mieszkań na rynku lokalnym, atrakcyjnych dla ludzi o różnym poziomie dochodów i różnych potrzebach co do standardu zamieszkania (przede wszystkim młodych). Jaworzno jest obecnie miastem o najniższym wskaźniku nasycenia mieszkaniami spośród miast Aglomeracji Górnośląskiej (GZM Silesia) - 360 mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców (przy średniej dla miast GZM - 420 mieszkań/1000 mieszkańców; jest to również wskaźnik typowy dla państw zachodnioeuropejskich).

Osiągnięcie nasycenia mieszkaniami na poziomie 420 mieszkań/1000 mieszkańców wymaga budowy 5200 mieszkań, co przy aktualnym tempie budownictwa mieszkaniowego w Jaworznie (w latach 2009-2013 oddawano do użytku przeciętnie 150 mieszkań rocznie) zajęłoby ok. 35 lat. Potrzebne jest radykalne przyspieszenie budownictwa mieszkaniowego, co może zapewnić jedynie ożywienie budownictwa zorganizowanego, przede wszystkim wielomieszkaniowego.

4.6.3. **Gospodarka i rynek pracy. Zapotrzebowanie na miejsca pracy.** Zmiany w strukturze wieku ludności (starzenie zasobów pracy) będą wpływać na zmniejszenie podaży zasobów pracy i w konsekwencji - bezrobocia. Po roku 2020 mogą pojawić się nawet problemy pracodawców ze znalezieniem pracowników - zwłaszcza gdyby utrzymało się niekorzystne, ujemne saldo migracji, które zubaża kapitał ludzki miasta głównie o osoby w wieku do 45 lat. Tworzenie nowych miejsc pracy jest jednak uzasadnione nie tylko potrzebą zrównoważenia lokalnego rynku pracy, ale także potrzebą dalszego wzmocnienia gospodarki miasta: odbudowy bazy ekonomicznej i zróżnicowania struktury branżowej działalności gospodarczych - ze względu na zwiększanie dochodów własnych budżetu gminy (które w przypadku dalszego spadku zaludnienia również będą się zmniejszać).

Aktualnie wskaźnik liczby pracujących (w przedsiębiorstwach zatrudniających co najmniej 10 osób) jest dla Jaworzna niski - 211 osób/1000 mieszkańców (średni wskaźnik dla miast GZM Silesia to ok. 330 osób/1000 mieszkańców, wg stanu na koniec r. 2012).

Założono, że polityka przestrzenna powinna umożliwić rozwój działalności gospodarczych tworzących nowe miejsca pracy, dla osiągnięcia w r. 2020 co najmniej poziomu 330 pracujących (w jednostkach zatrudniających co najmniej 10 osób) na 1000 mieszkańców, a w perspektywie r. 2030 - co najmniej

podwojenie obecnego wskaźnika, czyli osiągnięcie poziomu ok. 420 pracujących/1000 mieszkańców. Oznaczałoby to utworzenie 12,5 tys. miejsc pracy do roku 2020 i dalszych 8,5 tys. do roku 2030. W przełożeniu na zapotrzebowanie na powierzchnię terenu realizacja tego celu wymaga zapewnienia ok. 310-420 ha terenów pod rozwój inwestycji w perspektywie roku 2020 (przyjmując wskaźnik liczby pracujących na 1 ha od 30 do 40 osób) oraz dalszych 210 - 310 ha w perspektywie roku 2030.

Ponieważ aktualne zasoby wolnych terenów inwestycyjnych szacuje się na ok. 350 ha, w studium wyznaczone zostały nowe strefy zorganizowanych inwestycji o profilu produkcyjno-usługowym. Zakłada się, że ich przygotowanie do zagospodarowania powinno następować wyprzedzająco do oczekiwanego wzrostu popytu na tereny rozwojowe, w związku z wyczerpywaniem rezerw w specjalnej strefie ekonomicznej oraz zakończeniem preferencji dla podmiotów lokalizujących się w SSE.

Istotnym sektorem gospodarki Jaworzna pozostanie górnictwo węgla kamiennego. Pomimo trudnych uwarunkowań, nie można wykluczyć ponownego podjęcia eksploatacji ze złóż zaniechanych, w których pozostały zasoby możliwe do wydobywania przy zastosowaniu współczesnej techniki górniczej oraz przy zapewnieniu właściwej ochrony powierzchni. Ewentualna lokalizacja zakładu górniczego może nastąpić w ramach wyznaczonych obszarów o kierunku przeznaczenia "P" (np. rejon hałdy Wapniówka).

4.7. Transport i infrastruktura techniczna.

4.7.1. **Transport.** Po inwestycjach związanych z rozbudową sieci drogowej miasta znacznie poprawiła się zewnętrzna dostępność komunikacyjna Jaworzna, nastąpiło odciążenie dróg w centrum z ruchu tranzytowego oraz poprawa płynności przejazdu przez miasto. Zaplanowane inwestycje pozostałe do realizacji w horyzoncie roku 2020 i 2030 zapewnią bardzo dobrą sprawność układu drogowego, co zostało potwierdzone prognozami komunikacyjnymi. Wyniki prognoz ruchu pozwoliły również na przyjęcie nowych jakościowo rozwiązań w zakresie hierarchii układu drogowego: optymalizację planowanej docelowo sieci drogowej (zrezygnowano z planowanych odcinków o niewielkim obciążeniu ruchem), a także generalne obniżenie klas funkcjonalnych (rozwiązanie takie przyjęto w powiązaniu z założeniem o nadaniu priorytetu w przewozach pasażerskich transportowi zbiorowemu, w tym planowanej linii tramwajowej). Klasę "G" (droga główna) lub wyższą utrzymano jedynie dla dróg krajowych i Drogi Współpracy Regionalnej, klasę "Z" przyjęto dla Obwodnicy Północnej, połączeń Jaworzna z Sosnowcem, Mysłowicami i Bukownem oraz dróg łączących Drogową Trasę Śródmiejską z Obwodnicą Południową, zaś pozostałe drogi (w tym również połączenia między dzielnicami satelitarnymi) zaliczono do klasy "L" (droga lokalna) lub niższej (te drogi nie są w studium wskazywane). Pozwoli to na istotne ograniczenie skali konfliktów przestrzennych na poziomie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w których dotychczas (ze względu na obowiązek zachowania zgodności ze studium) ustalano klasy funkcjonalne (a w ślad za tym - szerokości pasów drogowych) wymagające rozległych ingerencji w istniejące nieruchomości zagospodarowane, a nawet w zabudowę. W obrębie Śródmieścia możliwe będzie stopniowe uspakajanie ruchu samochodowego (po zrealizowaniu ciągu Obwodnicy Północnej od ul. Obrońców Poczty Gdańskiej do ul. św. Wojciecha i dalej do ul. Grunwaldzkiej).

Dalsze zmiany w funkcjonowaniu systemu transportu będą uwzględniać przede wszystkim jego dostosowanie do polityki przyjętej na poziomie unijnym, zmierzającej do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla oraz oszczędności energii, poprzez wzrost udziału transportu zbiorowego oraz rowerowego w liczbie podróży odbywanych na terenie miasta.

Generalnym problemem w horyzoncie roku 2030 pozostanie sukcesywne uzupełnienie i modernizacja lokalnych układów drogowych, ponieważ wiele ulic dojazdowych, a nawet niektóre ulice o wyższej klasie posiadają jeszcze nawierzchnie gruntowe.

4.7.2. Infrastruktura techniczna.

Jaworzno cechuje się generalnie dobrym stanem rozwoju infrastruktury technicznej oraz rezerwami w źródłach zaopatrzenia w wodę i energię, co pozwala na planowanie dalszego rozwoju gospodarczego.

Istniejące źródła i kierunki zaopatrzenia miasta w energię elektryczną i ciepłą, gaz i wodę, a także sposób gospodarowania odpadami komunalnymi uznano za wystarczające dla planowanej skali rozwoju miasta, w związku z czym kierunki rozwoju infrastruktury technicznej nie przewidują istotnych zmian w dotychczasowym funkcjonowaniu tych systemów.

Sieć kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej (funkcjonująca dotychczas głównie w centralnej części miasta oraz w Dąbrowie Narodowej, Szczakowej, Jeleniu i na Osiedle Stałym), podlega rozbudowie w granicach aglomeracji, z której ścieki będą odprowadzane do oczyszczalni „Jeleń-Dąb”, co spowoduje do 2015 r. objęcie zbiorowym systemem odprowadzania ścieków 84,3 tys. osób. Poza systemem pozostaną na razie obszary o mniejszej gęstości zaludnienia, oddalone od oczyszczalni i położone w rejonach występowania znacznych szkód górniczych. Objęcie tych obszarów kanalizacją sieciową

w kolejnym etapie rozwoju systemu jest niezbędne, ze względu na potrzebę ochrony zbiorników wód podziemnych oraz przeciwwskazania ekofizjograficzne do stosowania przydomowych oczyszczalni ścieków. Priorytetowym kierunkiem rozwoju powinna być Byczyna. Oprócz tego w polityce przestrzennej wskazano obszary, których przyłączenie do systemu sieciowego z odprowadzeniem do oczyszczalni miejskiej jest nieopłacalne ze względu na niewielką gęstość zaludnienia i oddalenie od oczyszczalni; dla tych obszarów rekomenduje się zastosowanie lokalnych rozwiązań w zakresie oczyszczania ścieków. Określono również politykę w stosunku do stosowania indywidualnych oczyszczalni przydomowych - będą one dopuszczane jedynie wyjątkowo, dla zabudowy oddalonej od obszarów skanalizowanych (lub przeznaczonych do objęcia zorganizowanymi systemami odprowadzania i oczyszczania ścieków).

Gospodarka wodami opadowymi i roztopowymi jest problemem nierozwiązanym w skali całego miasta. Ze względu na uwarunkowania ekofizjograficzne (obszary historycznej płytkiej eksploatacji kopalni, obszary występowania na powierzchni terenu skał węglanowych, obszary płytkiego zalegania wód gruntowych), na znacznej części obszarów zurbanizowanych nie jest możliwe lub jest niewskazane skoncentrowane wprowadzanie ścieków (a więc i wód opadowych) do gruntu, co wiąże się z potrzebą budowy kanalizacji deszczowej lub stosowania alternatywnych systemów gospodarowania wodami w obrębie działki.